

Berényi Mihály

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Furcsa sebészeti kifejezéssel találkoztam, ez a „szupinált testhelyzetben végzett beavatkozás”. Vajon hogyan lehet a testhelyzetet szupinálni? A jelző jelentését keresve a latin supinóra (hanyatt fektet), az angol supine-ra (hanyatt fekvő) és supinate-re (kifelé fordít) gyanakodtam. Hanyatt fektetett vagy kifelé fordított testhelyzet? A cikkből annyi kitalálható, hogy nem a testhelyzet, valaki más fekszik hanyatt, feltehetően a beteg vagy a sebész. Én a betegre gyanakszom.

Nem érthetőbb a szöveg, ha az orvos *hanyatt fekvő betegen végzett beavatkozásról* ír?

Köznyelvi szövegeket is kerestem, „szupinált és szupinált gye-
rekcipők”-re bukkantam. Nem hiszem, hogy az utca embere tudja, hogyan kell cipőt szupinálni. A szupinált cipő egyfajta ortopédiai lábbeli a befelé dőlő bokák normalizálására. Az ortopédusok kitalálhatnának valamilyen – *bokabedőlést gátoló* értelmű – magyar jelzőt a kisbabák cipőcskéje elé, hogy az is megértse, aki hordja.

Csonka Katalin

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

A fajok tudományos nevének helyesírásával kapcsolatosan kerestem fel Önöket. A fajneveket dőlt betűvel írják. Például *Candida albicans*. A helyesírási szabályzat alapján úgy találtuk, hogy a határozó ragot (-val, -vel), tárgyragot (-t) és a fajnevet egybe kell írni, például: *C. albicansszal*, *C. albicansst*. Azonban a kérdésem az lenne, hogy ilyen esetekben a ragot is dőlt betűvel kell-e írni (*C. albicansszal*) vagy csak a fajnevet (*C. albicansszal* fertőzött betegek)? A latin fajnevek ragozását illetően sokszor találni az irodalomban kötőjeles megoldást: *C. albicans-t*, *C. albicans-szal*.

Szeretnék érdeklődni ilyen esetekben a fajnevek helyesírásának megfelelő formátumáról!

VÁLASZ

Bősze Péter

A ragot egybe kell írni! A kötőjelezés hiba. A fajok dőlt betűs írása szerkesztési, nem helyesírási kérdés, és a rag dőlt formája sem. Lényeg: legyen egyforma! Szerkesztőként megőrizném a dőlt betűs hagyományt a rendszertani nevekénél, de csakis a rendszertani nevekénél, a mikrobák általános neveinél nem.

Dede Éva

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

A manyszi.hu (e-nyelv.hu) e heti tanácsadójaként keresem Önöket több orvosi helyesírási kérdéssel. Korábban már Ludányi Zsófiával váltottam levelet, ő adta meg az Önök címét.

Az egyik kérdéscsoport a *Candida albicans* körébe tartozik.

A köznyelv ezt gyakran csak röviden *Candida* alakban használja. Helyes-e a nagybetűs forma? Betegségnévként *candidiasis* az orvosi nyelvben. A hétköznapi nyelvben elképzelhető *candida* alakban is?

Összetett szavak és kifejezések részeként:

- a faj szót különírjuk: *c/Candida* fajok,
- a fertőzés, a sejtek szóval kötőjelesen: *c/Candida-fertőzés*, *c/Candida-sejtek*?

Itt is kérdéses számomra a kezdőbetű is.

A másik kérdéscsoport az inzulinnal kapcsolatos:

- bázisinzulin (ez jó így? találtam hozzá analógiát az *Orvosi helyesírási szótárban*), analóg inzulin
- bolusinzulin vagy bólusinzulin (latinosan vagy átírva, illetve az egybeírást jól gondolom-e?).

VÁLASZ

Bősze Péter

A *candida* általános név, köznévi, tehát kis kezdőbetűvel írjuk. A *candida* okozta betegség a *candidiasis*, más nem lehet; a *candida* nem betegség. A *candida* fajok nem tulajdonnév. Csak a rendszertani neveket tekintjük tulajdonnévszerűnek, és írjuk nagy kezdőbetűvel. Tehát: *candidafertőzés*.

A *bázis* szóösszetételei előtag, tehát *bázisinzulin*. A *bolus* így, rövid o-val írandó; magyarul: *nagyadag*. Az inzulinnal társítva jelző, tehát *bolus inzulin*, de sokszorta jobb a *nagyadag inzulin*.

Kiegészítés (Hajdú Mária, Klebovich Imre)

A bolus elsődleges jelentése nagy pirula, nagy golyó – régies neve labdac. Ma már nem tekinthető korszerű gyógyszerformának, de az állatgyógyászatban előfordul, elsősorban magisztrális gyógyszerkészítményként.

Meghatározása: Szájon áti használatra szánt, szilárd állományú, egyadagos gyógyszerforma, 0,5–5,0 g átlagtömeg közötti golyócskák. Nagytestű állatoknak ennél nagyobbak is előfordulhatnak, 5,0–40 g közöttiek is lehetnek. A pirulához hasonlóan, gyúrással, majd kézi formázással készülnek.

A bolus másik jelentése agyag. A gyógyszertechnológiában használják töltőanyagként, adszorbensként is. A Ph. Hg. VIII.-ban hivatalos neve Kaolinum ponderosum (Ph. Hg. VII.-ben régi neve Bolus alba). Van egy gyógyszerkészítmény, amely nagy mennyiségben tartalmazza a Bolus albát, ezért elnevezték BOLUS ADSTRINGENS-nek. Hurutus bélbetegségeken alkalmazták.

László András

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Az MTA Nyelvtudományi Intézetével folytatott kapcsolat során kaptam meg az önök címét, Ludányi Zsófia javasolta, hogy forduljak önökhöz a kérdésemmel. Azt szerettem vol-

na kideríteni, hogy a ribonukleáz szó rövidítése kötőjellel (RN-áz) vagy kötőjel nélkül (RNáz) írható.

A wikipédia helyesírását szoktam javítgatni szabadidőmben, és a két kifejezés vegyesen szerepel. Továbbá a biológiai szakirodalomban is mindkét változat nemegyszer előfordult, egy könyvön belül is.

Én a magyar helyesírás szabályai 286./b pontja alapján a kötőjel nélküli verzióra gondolok, mert a példák között szerepel a *gyes* szó, amely szintén szóösszevonás és betűszó keveréke (*gye* – szóösszevonás, *s* – betűszó). A helyesírási szabályokból azonban nem lehet teljes bizonyossággal levezetni a fenti esetet, ezért egy hozzáértő tanácsa sokat számítana. Ha erre a dologra megoldást találnánk, akkor ebből következtetni lehetne a többi hasonló szó helyesírására is, például *ATPáz*, *DNáz* stb.

És ne haragudjanak a mohóságomért, de ezen kívül még egy kérdésem lenne: polimeráz láncreakció (kötőjel nélkül) vagy polimeráz-láncreakció (kötőjellel) a helyes alak?

VÁLASZ

Bősze Péter

RNáz, *ATPáz* a helyes írásmód, mert az *áz* végződés nem toldalék. Egyébként a *gyes* szóösszevonás, nem pedig szóösszevonás és betűszó keveréke. A *polimeráz-láncreakció* kötőjellel a 6 : 3-as szabály értelmében.

Makra Júlia

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Az MTA Nyelvtudományi Intézetének nyelvi tanácsadó szolgálatától Ludányi Zsófia Önhöz irányított abban a kérdésben, hogy vajon a neonikotinoid (klórpírifosz, ibuprofén stb.) + hatóanyag (vagy szercsoport, vagy szermaradék) szókapcsolatok jelentéssűrítő összetételek-e (minek következtében kötőjellel kellene írni őket), vagy pedig főnévi minőségjelzős szerkezetek (amiért is különírandók lennének). Kérem, segítsen eldönteni, melyik a helyes értelmezés!

VÁLASZ

Berényi Mihály

Az -oid végződés jelentése 'szerű'. A neonikotinoid = neonikotinszerű, így jelző, külön írom, neonikotinoid vegyület, hatóanyag, de főnevesülhet: a neonikotinoidok (bizonyos vegyületek) gyártása, használata.

Parti Gábor

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Azt szeretném kérdezni, hogy miként írjuk a következő idegen előtagú vírusneveket: calici vírus, coronaria vírus (egybe vagy külön, nagy kezdőbetűvel)?

Illetve hogyan írjuk az idegen előtagú fajneveket: pl. Trichophyton fajok (egybe vagy külön, nagy kezdőbetűvel)?

Miként (a kezdőbetű nagy vagy kicsi?) írjuk a következő baktériumok, ill. kórokozók neveit: Bacteroides, Fusobacterium, Corynebacterium, Enterobacteriaceae, Staphylococcus, Enterococcus, Proteus, Klebsiella, Pseudomonas?

VÁLASZ

Bősze Péter

A nem tulajdonnévi vírusnevek közül csak a rendszertani neveket tekintjük tulajdonnévszerűnek. Az általános név (*calici*, *coronaria*) nem tulajdonnév, tehát kisbetűs. A *vírus* utótag, a név tartozéka, ezért szóösszetétel: *calicivírus*, *coronariavírus*. A fajneveknél csak a Linné-féle kettős nevek első tagját kezdjük nagybetűvel. Ha a fajt az általános névvel (*trichophyton*) + *faj* szóval jelöljük, különírjuk: *trichophyton fajok*.

A felsorolt kórokozók neveit használatuktól függően írjuk kis vagy nagy kezdőbetűvel, kivéve a *Enterobacteriaceae*t. Ezek a nevek lehetnek az adott fajok általános és nemzetségnevei is. Általános névként mindig kisbetűsek, például a betegséget a *staphylococcusok* okozzák; *enterococcusfertőzés*. Nemzetségnévként nagy kezdőbetűsek, például a *Pseudomonas nemzetségbe* sok faj tartozik. Az *Enterobacteriaceae* rendszertani név (családnév), ezért tulajdonnévszerű, mindig nagy kezdőbetűs.

Meleg szeretettel függj a hon nyelvén! mert haza, nemzet és nyelv,
három egymástól válhatatlan dolog; s ki ez utolsóért nem buzog,
a két elsőért áldozatokra kész lenni nehezen fog. (...)
de soha ne feledd, miképpen idegen nyelveket tudni szép,
a hazait pedig lehetségesig mívelni kötelesség.

Kölcsey Ferenc